

MİLLİYETÇİLİĞİN SOKAK TEZAHÜRÜ VE BUNA BAĞLI İŞLENEN SUÇLARIN CEZASIZLIĞINDA TÜRKİYE VE RUSYA ÖRNEĞİ

Merve Esen*

Özet: Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu devletleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin raporlarında, insan hakları ihlali yapan ülke sıralamasında birinciliği birbirleri arasında sık sık değiştiren iki ülke olarak dikkat çekiyor. Bu ortaklığın arka planında, her iki devletin vatandaş, azınlık, öteki, batı veya kendileri ile ilgili tanımlamaları, tarihsel ve siyasi yalnızlıkları, devlet-birey ve egemen halk-ezilen halk çatışması gibi birçok ortak sorunu var. Bu bağlamda ilk etapta, Türkiye ve Rusya toplumlarının devlet,ordu, vatandaşlık,milliyetçilik gibi algılarındaki tarihsel ve toplumsal temeller ile günümüze yansımaları karşılaştırmalı olarak incelenecek.

Böylece, ikinci kısımda inceleyeceğimiz her iki toplumda görülen milliyetçi saikle işlenen suçların toplumsal meşruiyetinin temelini incelemiş olacağız. Mahkeme kararları, Türkiye ve Rusya medyasından örnekler ile konuyu açıklayacağız.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Rusya, milliyetçilik, cezasızlık

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Giriş

Diğer nefret suçlarında olduğu gibi, ırkçı/ milliyetçi saikle işlenen suçlarda da, içinde bulunulan toplumun yapısı ve idaresi altında bulunulan devlet otoritesinin bu tür suçların cezalandırılması konusundaki yaklaşımı önemli etkenlerdir. Türk toplumunda kutsanan değerler arasında yer alan milliyetçilik, anayasal düzenlemelerden eğitim sistemine kadar birçok alanda yer buluyor. 1982 anayasasında, Türk Ceza Kanunu'nda, İltica yasalarında, Soyadı Kanunu'nda ve mevzuattaki bir çok düzenlemede görebileceğimiz milliyetçi normlara karşın, medyada, sokakta, ders kitaplarında ve birçok yerde rastladığımız nefret söylemlerine ve nefret suçlarına yönelik ülkemizde herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Hrant Dink cinayeti sonrasında yükselen “Katilin kim olduğunu biliyoruz, adalet istiyoruz” sloganı ve Rusya’da öldürülen antifaşist aktivist Stanislav Markelov için yapılan gösterilerdeki “ Faşistler öldürüyor, devlet koruyor” sloganının işaret ettiği husus da, milliyetçi saikle işlenen suçların faillerinin korkusuzluğundaki yasal ve siyasi temellerdir.

Einstein’a göre milliyetçilik bir çocukluk hastalığıdır, insan ırkının kıyamıdır. Bu anlamda milliyetçiliği benimseyen kişi ve kurumların aynı tepkileri gösterip benzer sonuçlarla karşılaştığını söyleyebiliriz. Fakat yine de kesin bir tanımını yapamadığımız milliyetçiliğin Rusya ve Türkiye’deki hali birbirine oldukça benzerlik gösteriyor. Rus ve Türk toplumlarının geçmişleri, geçmişe yönelik verdikleri tepkileri ve bugünü yorumlamalarının aynılık, milliyetçi kesimlerin de benzer formlarda görülmesine sebep oluyor. Buna bağlı oluşan şiddetin, toplumda normalleştirilmesi, devlet ve “güç”e olan itaat, yönetime bağlılık gibi birçok benzer karakteristik özellik, bu iki toplumda dikkat çekiyor. Rusya ve Türkiye devletlerinin milliyetçi saikle işlenen suçları zımnı olarak meşruiyet tanınması, bu tür suçların cezasızlığında etken olup, her iki ülkede de bu tür suçların artmasına sebep oluyor.

Türk ve Rus Milliyetçilikleri

Biz ve ötekiler ayrımında, biz üzerinden kurulan ideallerin öne çıkarıldığı, bir etnik/dilsel/dinsel grubun çıkarlarının önemsendiği bir kuram olarak düşünebileceğimiz milliyetçilik her toplumda farklı şekillerde görülebilir. Ortak özelliklerden gidecek olursak, milliyet kavramı oldukça modern olup, tarihsel açıdan çok genç bir kavramdır(Hobsbawm, 1992: 34). Kabilecilik anlayışının sanayileşmiş toplumlarda, geniş kitlelerce benimsenmiş hali, günümüz çatışmalarının en büyük sebeplerinden biridir.

Türk ve Rus toplumlarının farklı coğrafyalarda benzer milliyetçilik görünümüne bakalım:

“Türkiye Türklerindir”/“Rusya Ruslarındır”.Türkiye’de büyük bir ulusal gazetenin manşet sloganı olan “ Türkiye Türklerindir” öbeğinin, birebir aynısı Rusya Ruslarındır (Россия для россиян) kullanımı oldukça yaygındır. “Rusya Ruslarındır” sloganı, aşağıda değineceğimiz Aslan Çerkesov olayından sonra Moskova’da görülen şiddet gösterilerine adını veren slogan olmuştur.

“Her Türk Asker Doğar”/“ Anavatan Rusya”. Türk toplumunda görülen “Her Türk Asker Doğar” ve ordu için “Peygamber ocağı” kutsaması, Rusya’daki “Anavatan Rusya(одина России)” öbeğinin militarist kuramlar için büyük bir motivasyon aracı olması benzerliği dikkat çekicidir. Rus milli kültürünün en temel özelliği vatanseverliktir (ONAY, 2002:34). Bu “değer” için Çeçenya’daki askeri suçlar ve süregelen insan hakları ihlalleri hak kabul edilmiştir. Çeçenya’da 1999’da başlayan Rus işgaline Türkiye’deki milliyetçi kesimler büyük tepki göstermiş, fakat Rusya’daki milliyetçiler işgalleri desteklemiştir. Burada ilginç olan husus, Türkiye’deki mutlak ordu savunucusu milliyetçi kesim, aynı mantalite ile Rusya Federasyonu’nda yaşıyor olsa idi, Rus ordusunu destekleyecek olmasıdır.

“Vatan toprağı kutsaldır”ın altında hatıra fotoğrafı”/ “Rusya’nın kahramanı yargılanıyor”. Hrant Dink cinayetinin faili Ogün Samast ‘ın götürüldüğü karakoldaki polisler, M.Kemal’in “ Vatan toprağı kutsaldır, kaderine bırakılmaz” yazısının altında Ogun Samast’ı getirip, bayrakla beraber fotoğraf çekilmişti. Fail kahramanlaştırılmıştı. 2008 yılında bir Çeçen kıza tecavüz edip onu öldüren savaş suçlusunu Albay Yuri Budanov*, mahkemede yargılanırken, milliyetçi gruplar mahkeme binasının önünde, “Rusya’nın kahramanları yargılanıyor”, “Bugün mahkemede Rusya yargılanıyor” şeklinde sloganlar atmıştı.

Geçmişle Hesaplaşamama

Yeni rejimi mirasçısı olduğu imparatorluğun ve yeni rejim sonrasında işlenen suçların masaya yatırılıp, toplumsal yenilenmenin ve arınmanın sağlanamaması, en büyük gururu atalarının geçmişteki başarıları olan milliyetçi grupların,

* Federal Mahkemenin, Albay Yuri Budanov’un 10 yıl olan hapis cezasının 7 yıla indirilmesine karar vermesi üzerine, karara itiraz eden avukat Stanislav Markelov, itiraz edeceği beyanını yaptığı basın açıklamasını yaptıktan hemen sonra öldürülmüştü(<http://bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/112049-rusyada-cecenistan-uzmani-avukat-ve-gazeteci-olduruldu>).

devlet/ordu/milletdogmasıyla sürdürdüğü hayatını, geçmişteki hatalarla beraber kabul etmesine sebep oluyor. Kendisini ve ait olduğu etnik grubu hata yapmaz ve mükemmel şekilde tasavvur etmiş kişinin, “ötekiler” e bakış açısı, kendi milli grubun ötekiyi tanımlaması üzerinden şekilleniyor. Geçmişte hain olan öteki, milliyetçi hafızada öteki olmaya devam ettiği için, suçun maduru olmayı hak eder hale geliyor.

AİHM’de Türkiye ve Rusya

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin, madde 2 yaşama hakkı, madde 3 işkence yasağı, madde 5 özgürlük ve güvenlik hakkı , Türkiye ve Rusya tarafından başlıca ihlal edilen maddelerdir. AİHM’de aleyhine en çok başvuru yapılan iki ülke Rusya ve Türkiye olmuştur. 2006-2011 yılları arasında yapılan başvurulardan mahkemede bekleyen dava sayısında her yıl Rusya birinci sırada, 2006 yılı hariç, Türkiye ikinci sırada yer almaktadır.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rusya	19300	20300	27250	33550	40300	41300
Türkiye	9000	9150	11100	13100	15200	16800

Milliyetçi Saikle İşlenen Suçlar

Diğer nefret suçlarında olduğu gibi milliyetçi saikle işlenen suçlarda da, suçun mağduru olan kişinin doğrudan kendisine değil, ait olduğu milliyete duyulan öfkenin ya da ön yargının etkisi vardır. Zarar verilmek istenen, bireyin şahsı değil, onun ait olduğu tüm gruptur.

Türkiye’de, 2010 yılı içinde yapılan nefret söylemlerinin %47’si etnik kimliğe yönelik olup, nefret suçlarının ‘%24’ünü etnik kimlikler oluşturmaktadır.

Rusya’da artan neo-nazi saldırılarına dikkat çeken insan hakları örgütü Sova’nın raporuna göre, 2011’de, kasım ayına kadar yaşanan milliyetçi saldırılar sonucunda 18 kişi öldürüldü, 109 kişi yaralandı.

Türkiye ve Rusya Medyasından Milliyetçi Şiddet Örnekleri

Aslan Çerkesov olayı

6 Aralık 2010’da, Moskova’da bir maç çıkışında Yegor Svidirov ve beraberinde bir grup Slovik holiganın, durakta beklemekte olan ve Kafkasyalı oldukları belli

olan Aslan Çerkesov ve arkadaşlarına “черный*” ve benzeri ifadelerle sataşmaları sonucu çıkan kavgada, Yegor Svidirov ve arkadaşları, Çerkesov ve diğer Kafkasyalı gençleri döverek linç etmek istemişlerdi. Bunun üzerine Çerkesov’un meşru müdafaa amaçlı kullandığını söylediği silahından çıkan kurşun ile Svidirov hayatını kaybetti.

Svidirov’un hayatını kaybetmesiyle başlayan protesto gösterileri, sokaklarda Slav ırkından olmayanların büyük bir korkuyla karşı karşıya kalmasına sebep oldu. Çerkesov’un herhangi bir milliyetçi saik olmaksızın sebebiyet verdiği ölüm sonrasında, Rus milliyetçileri sokaklara döküldü ve başta Kızıl Meydan olmak üzere bir çok alan, ırkçı sloganlar atılan protestolara ev sahipliği yaptı. Binlerce milliyetçi Slav, nazi selamı vererek Svidirov’u andı. “Rusya Ruslarıdır” sloganı, gazetelerin ve haber sitelerinin başlığı haline geldi.

Öte yandan” Kafkasyalılara ölüm!” sloganlarıyla meydanlarda toplanan milliyetçi Rusların en büyük klüplerinden biri olan nashi örgütlenmesi de Putin’in partisi Birleşik Rusya Partisi’nin gençlik kollarıydı.

12 Aralık Pazar günü, bir Kırgız, milliyetçi bir Rus genci tarafından öldüldü. Bir Ermeni ve bir Azeri de saldırıya uğradı. Değindiğimiz gibi, milliyetçi saikle işlenen suçun hedefi birey değil, Slav ırkından olmayan Kafkasyalılara, Türklere, Ermenilere ve Slav ırkından olmayan herkese yönelikti.

Rusya’daki Memorial ve diğer insan hakları örgütleri, Svidirov’un ölümüyle sonuçlanan olaylar sonrasında başlayan milliyetçi şiddetin, Müslümanların kaçırılması da dahil olmak üzere bir çok zarara yol açtığını açıklamıştı.

Geçtiğimiz günlerde Aslan Çerkesov, 20 yıl hapis cezasına çarptırıldı ve meşru müdafaa ceza indiriminden yararlanmadı. Birçok kişi, kararda milliyetçi grupların ve Putin’in Svidirov’un mezarındaki açıklamasının etkisini olduğunu ve yargıçların bağımsız kalamadıklarını savunuyor.

Kürtçe Şarkı Tahrik Sebebi

2011 eylülünde Ankara’da bir barda, Emrah Gezer’in Kürtçe şarkı söylemesi üzerine başlayan kavgada, Gezerin ölümüne sebebiyet veren Serkan Akbulut kasten adam öldürmekten değil, tahrik altında adam öldürmekten yargılanarak 19 yıl, 5 ay 10 gün hapis cezası almıştı. Mahkemenin Kürtçe’yi tahrik sebebi sayması ve ceza indirim sebebi sayması, açıkça milliyetçi saikle işlenen bu cinayete

* Rusya’da esmer görünümünden dolayı, sokakta Kafkasyalılara siyah anlamında gelen “çerniy” kelimesi ile hitap ediliyor.

meşruluk tanımakta ve bu dili konuşanların, kamusal alandaki güvenliğini hiçe sayıp, bu gruba gelecek tehditlere açık kapı bırakmış olmaktadır.

Ermeni müşteriye saldırı

Evine gitmek için 5 Ekim’de taksiye binen Ermeni asıllı M., etnik kimliğinin taksici tarafından anlaşılması üzerine şiddete maruz kalmıştı. Yol tarif ettiği taksicinin “Şiven bozuk, Yahudi misin, Ermeni mi?” sorusunu, “Ermeniyim” diye yanıtlayan M. , taksicinin “Sizin kutsal kitabınız ne anlatıyor, siz kimsiniz, burada işiniz ne?” ve “Sen kâfirsın, cehennemde yanacaksın” sözleri sonrasında yumruklanarak araçtan atılmıştı. Olay sonrasında karakola gidip şikayet etmekten çekinen M.’yi avukatı ikna etmişti.

SONUÇ

Milliyetçi saikle işlenen bu tür suçların devleti ilgilendiren kısmı, bu suçların özel olarak cezalandırılması ve özellikle kamusal alanlardaki nefret söylemlerine izin verilmemesidir. Fakat Türkiye ve Rusya devletlerinin, belli milliyetlere yönelik işlediği bazı suçlar ve kolektif cezalandırma geleneğinin yaygın görülmesi, bireylerin milliyetçi saikle işledikleri suçlar kadar yoğun görülüyor. 1937 Dersim katliamında Türk ordusunun, Dersim ilinde çıkan isyanları susturmak için topyekun Dersimi cezalandırması ve tüm şehre havadan bomba yağdırması örneğinde ve SSCB’nin 1943-44 yılları arasında Almanlarla işbirliği yaptığını iddia ettiği Karaçay ve Çeçen halklarının topyekun Orta Asya ve Sibirya sürgününe gönderilmesi olayları ,Türk ve Rus devletlerinin tarihindeki milliyetçi saikle işlenen bir çok suçtan biridir.Türkiye ve Rusya’nın geçmişlerinde kolektif cezalandırma geleneğinin sadece etnik/dini/dilsel gruplar üzerinde yapılmış olması ve yapılanların nasıl sonuçlara yol açtığının hiç konuşulmuyor olması, Türk ve Rus toplumsal hafızasının, bağlı olduğu devletin geçmişini her şeye rağmen kabul etmesine ve kendisinden sonraki nesle de böyle bir toplumsal hafıza bırakmasına sebep oluyor

Zaman içinde milliyetçi saikle işlenen suçların mağduru olan etnik grubun da, aynı milliyetçi kalkana bürünüp aynı zararı vermekten çekinmemesi de, bir süre sonra görülebilecek durumlardandır. Bir suçun mağduru olup, bu gerçeğe birlikte kendisini savunmak zorunda kalan bireyin zamanla objektif değerleri kaybolacak, aynı metotla, benzer davranışları sergileyecektir. Şiddetin şiddet doğurduğu gerçeği burada kendisini gösterecektir.

Uluslar arası Ceza Mahkemesi'nin yetkisini tanımayan ülkeler arasında bulunan Türkiye ve Rusya'nın , mahkemenin yetkisini tanımaması, mahkemenin yetki alanına giren savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, saldırı suçu ve soykırım suçlarını işlemeyecekleri taahhüdünü kabul edemedikleri anlamına geliyor. Bu durum hem ülke halklarını hem de bölge halklarını tehdit ediyor.

Bireylerin bu tür saikle işledikleri suçları işlerken aldıkları güç ve güvenin kaynağı olan devlet, öncelikle kendi tüzel kişiliğini milliyetçilikten arındırmalı, Türkiye ve Rusya'nın bir an önce nefret suçlarına cezai yaptırım öngören kanunları sistemlerine geçirmeleri gerekiyor.

KAYNAKÇA

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Reports+and+Statistics/Statistics/Statistical+data/>

<http://www.sova-center.ru/racism-xenophobia/publications/2011/11/d22918/>

<http://ria.ru/video/20101211/307373294.html>

http://ajanskafkas.com/haber,25194,irkci_siddet_can_aldi.htm

http://ajanskafkas.com/haber,25243,muslumanlarin_kaybolmasinin_arkasinda_siloviki_var.htm

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&CategoryID=77&ArticleID=1062710>

http://ajanskafkas.com/haber,26984,rusya_ruslarindir.htm

[http://ajanskafkas.com/haber,26965,uzmanlar aslan cerkesova verilen agir ceza
a_milli.htm](http://ajanskafkas.com/haber,26965,uzmanlar%20aslan%20cerkesova%20verilen%20agir%20ceza%20a%20milli.htm)

[http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazar&ArticleID=103255
5&Yazar=FEH%DDM%20TA%DETEK%DDN&Date=17.11.2011&CategoryID=
100](http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazar&ArticleID=1032555&Yazar=FEH%DDM%20TA%DETEK%DDN&Date=17.11.2011&CategoryID=100)

[http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&ArticleID
=1066093&Date=12.10.2011&CategoryID=77](http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetayV3&ArticleID=1066093&Date=12.10.2011&CategoryID=77)

Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 yıl, 10 örnek(2010), Sosyal Değişim Derneği